

بررسی میزان انطباق نحوه ی استناد دهی مجلات انگلیسی زبان حوزه پزشکی ایرانی با معیارهای استناددهی در پایگاه های استنادی وب آو ساینس، پاب مد و اسکوپوس

دکتر شهرام صدقی^۱، سمیه غفاری هاشجین^۲

چکیده

زمینه و هدف: نمایه شدن نشریات علمی یک کشور در پایگاههای استنادی بین المللی می تواند به ارتقای رتبه علمی آن کشور و مشارکت در تولید علم جهانی منجر شود. هدف این مطالعه، بررسی مطابقت استنادات مجلات پزشکی انگلیسی زبان ایرانی با معیارهای عینی پذیرش مجلات در پایگاههای منتخب، بوده است.

روش بررسی: این مطالعه از نوع توصیفی بوده و به روش ارزیابانه انجام شده است. جامعه آماری شماره آخر تعداد ۵۲ عنوان مجله انگلیسی زبان حوزه پزشکی ایران که در پایگاه های اطلاعاتی «وب آو ساینس»، «پاب مد» و «اسکوپوس» نمایه نشده اند و تعداد ۴۶۵ عنوان مقاله مندرج در این شماره از آنها به علاوه استنادات (مآخذ) مربوط به این مقالات به تعداد ۱۱۲۳۵ مورد بوده است. ابزار گردآوری داده ها چک لیست بوده و برای تحلیل داده ها از نرم افزار اکسل استفاده شد.

یافته ها: ۸۷/۵ درصد از مجلات، دارای روش مأخذنویسی بودند که این روش در بیشتر مجلات، رعایت شده بود. میزان خوداستنادی، پایین بود. تنها ۲/۹ درصد از استنادات در سال انجام مطالعه، انجام شده بود. مجلات، با ۸۷/۲ درصد، بیشترین تعداد استنادات را دریافت کرده بودند. قدیمی بودن زمان استنادات و عدم تعادل در نوع منابع استناد شده از جمله مهمترین دلایل ضعف نشریات مورد بررسی و عدم نمایه شدن آنها در پایگاههای نامبرده بوده است.

نتیجه گیری: ارزیابی روش های مأخذنویسی معتبر و کنترل دقیق استنادات، باید در دستور کار مجلات قرار گیرد. زمان استنادات می باید جدیدتر بوده و در نوع منابع استناد شده، تعادل نسبی برقرار شود.

واژه های کلیدی: وب آو ساینس، اسکوپوس، پایگاه داده، استنادها، نشریات، ایران

دریافت مقاله: دی ۱۳۹۵

پذیرش مقاله: اردیبهشت ۱۳۹۶

*نویسنده مسئول:

سمیه غفاری هاشجین؛

دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی ایران

Email:

sghaffari9191@gmail.com

^۱ دانشیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات علوم مدیریت و اقتصاد سلامت، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

^۲ کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

مقدمه

نشریات علمی وسیله ای آسان و در عین حال سریع در انتشار مطالب و نتایج مطالعات بوده و به عنوان یکی از معتبرترین مجاری ارتباط دانشمندان و پژوهشگران، پیوسته کانون توجه مراکز پژوهشی و مجامع علمی قرار گرفته اند (۱). از سوی دیگر حضور نشریات علمی کشورها در نمایه نامه های استنادی و نمایه شدن آنها در وبگاههای نمایه سازی استنادی، گام اساسی در جهت اعتلای رتبه ی علمی و افزایش سهم مشارکت کشورها در تولید علم جهانی محسوب می شود (۲). نمایه شدن، رویت پذیری مقالات را بالا می برد و احتمال مشارکت در توسعه ی دانش را افزایش می دهد و نیز سبب دسترسی سریع و آسان به تحولات جاری می شود و با شناسایی منابع استناد شده و مورد استناد در حوزه های مورد مطالعه، به خواننده اجازه ی ردیابی تاریخ و توسعه ی دانش مورد نظر را در طول زمان می دهد (۳). پایگاه استنادی «وب آو ساینس» و پایگاه استنادی «اسکوپوس» به عنوان معتبرترین نمایه نامه های استنادی بین المللی در زمینه ی علوم مختلف (۴ و ۱) و پایگاه استنادی «پاب مد» به عنوان معتبرترین نمایه نامه بین المللی در زمینه ی علوم پزشکی، مطرح می باشند. این پایگاهها به عنوان پایگاههای پیشرو در مطالعه تأثیرات علمی هستند و می توانند از طریق بررسی استنادات، میزان تأثیرگذاری نشریات نمایه شده را بررسی کنند (۵). نمایه های استنادی، برای پذیرش مجلات برای نمایه شدن در پایگاههای خود، معیارهایی دارند و هر مجله علمی قبل از انتخاب و فهرست شدن در این پایگاهها، از نظر معیارهای مختلف، ارزیابی می شود (۴). از جمله شاخصهایی که معمولاً در بیشتر این پایگاهها مشترک است می توان به رعایت استانداردهای بانک اطلاعاتی مربوط، نشر به موقع، تداوم نشر و رعایت زبان بین المللی در عنوان، چکیده و کلمات کلیدی، اشاره کرد (۶). لازم به ذکر است که انتخاب مجله با بررسی مجموع عوامل تعیین شده و اختصاص یک امتیاز کلی انجام می شود (۷).

کشور ایران در زمینه نمایه شدن نشریات حوزه علوم پزشکی در نمایه نامه های نامبرده در سالهای اخیر، موفقیتهایی را کسب نموده است؛ به طوری که آمارهای ارایه شده از سوی وزارت بهداشت در سال ۱۳۹۲، نشان می دهد که از تعداد ۱۱۶ عنوان نشریه انگلیسی زبان حوزه پزشکی کشور، ۶۹ عنوان در پایگاه «اسکوپوس» نمایه شده اند که معادل ۵۹ درصد نشریات انگلیسی زبان حوزه ی پزشکی کشور و ۵۸ درصد نشریات ایرانی نمایه شده در این پایگاه است، همچنین تعداد نشریات انگلیسی زبان حوزه پزشکی ایرانی نمایه شده در پایگاه

«پاب مد»، ۴۳ عنوان معادل ۳۷ درصد است، تعداد نشریات انگلیسی زبان حوزه پزشکی ایرانی نمایه شده در پایگاه «وب آو ساینس» نیز ۲۶ عنوان معادل ۲۲ درصد نشریات انگلیسی زبان حوزه پزشکی کشور و ۳۹ درصد نشریات ایرانی نمایه شده در پایگاه «وب آو ساینس» است؛ تنها هشت عنوان از نشریات انگلیسی زبان حوزه پزشکی ایرانی، در هر سه پایگاه اطلاعاتی نامبرده، نمایه شده اند و ۵۲ عنوان از نشریات انگلیسی زبان حوزه پزشکی کشور در هیچ یک از پایگاههای اطلاعاتی «وب آو ساینس»، «پاب مد» و «اسکوپوس» نمایه نشده اند (۸).

از سوی دیگر آمارهای ارایه شده از سوی نهادهای معتبر ایرانی بیانگر این واقعیت است که تعداد زیادی از مقالات محققان ایرانی در نشریات غیر ایرانی نمایه شده در پایگاههای بین المللی نمایه می شوند و تعداد نشریات ایرانی نمایه شده در این پایگاهها نسبت به مقالات نمایه شده در آنها پایین می باشد. به طوری که از تعداد شش عنوان نشریه ای که بیشترین تعداد مقالات ایرانی نمایه شده در «وب آو ساینس» را در سه سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۲ چاپ کرده اند تنها یک عنوان ایرانی بوده و پنج عنوان دیگر علاوه بر داشتن ملیت خارجی و ضریب تأثیر پایین، برای چاپ مقالات پول بسیاری دریافت نموده اند. برآورد شده است که با هزینه ی صرف شده برای چاپ مقالات در چنین نشریات بی ارزشی می توان حداقل ۴۰ نشریه علمی کشور را استانداردسازی نموده و آنها را به نمایه های عالی بین المللی سوق داد (۹).

بنابراین مطالعه انتشارات علمی در جهت استانداردسازی و اعتباربخشی، به منظور کسب امتیازات لازم برای ورود به نمایه های معتبر استنادی و ایجاد زمینه ی ورود به فضاهای تحقیقاتی بین المللی، با پیش وضعیت موجود و ارایه راهکارهای ممکن برای بهبود وضعیت، موضوع مهمی است که انجام فعالیت های پژوهشی را در این زمینه به کمک می طلبد. رزمگیر در پژوهش خود در بخش مطالعه ی استنادات، نشان داد که میزان خوداستنادی در این نشریات، بسیار پایین بوده و بیشتر استنادات مربوط به نویسندگان خارجی بوده است (۱۰). در پژوهش عبدخدا و نوروزی، تعداد مقالات ایرانی نمایه شده در پایگاه اسکوپوس و تعداد استنادات به این مقالات و نیز تعداد خوداستنادی ها در فاصله سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۹ سیر صعودی داشته اند (۱۱). در مطالعه ی Ruiz-Pérez و دیگران بیشتر مجلات مورد بررسی، معیارهای مربوط به منابع و مآخذ را رعایت نموده بودند (۱۲). Roales Nieto و O'Neill مشخص نمودند که مجله مورد مطالعه در زمینه استنادات و میزان رعایت قواعد مربوط به آنها وضعیت بسیار مطلوبی داشته است (۱۳).

در بخش دوم چک لیست، می توان به میزان خوداستنادی، نوع منابع مورد استناد، و سال انجام مطالعه در استنادات اشاره کرد. برای تحلیل داده ها، محاسبه ی مقادیر و رسم نمودارهای توزیع فراوانی، از نرم افزار اکسل استفاده شد.

با توجه به موارد مربوط به استنادات در معیارهای انتخاب مجلات در سه پایگاه استنادی مورد بررسی، مجلات مورد مطالعه از نظر داشتن شیوه ی مأخذنویسی معتبر، میزان رعایت این شیوه، میزان خوداستنادی به نویسندگان و به مقالات مجله مورد بررسی، میزان استناد به انواع مختلف منابع، و زمان استنادات، مورد بررسی قرار گرفته اند. مواردی چون میزان استنادات دریافتی مجلات در هریک از پایگاههای استنادی نامبرده، رکوردهای استنادی نویسندگان و اعضای هیئت ویراستاری، از جمله دیگر موارد مربوط به بررسی استنادات در این پایگاهها هستند (۱۴ و ۱۵) که مد نظر این پژوهش نبوده و مورد مطالعه نبوده اند.

یافته ها

۴۴ عنوان (۸۴/۶ درصد) از نشریات مورد مطالعه، زمینه ی تخصصی داشتند و هشت عنوان (۱۴/۴ درصد) از نشریات در زمینه ی پزشکی عمومی بودند. در ۴۶ عنوان (۸۸/۴ درصد) از مجلات مورد بررسی، شماره آخر مربوط به سال ۲۰۱۴ و در ۶ عنوان (۱۱/۵ درصد) باقیمانده، شماره آخر مربوط به سال ۲۰۱۳ بوده است. ۴۱ عنوان (۷۸/۸ درصد) از مجلات مورد بررسی را فصلنامه ها تشکیل داده اند.

۴۶ عنوان (۸۸/۴ درصد) از نشریات مورد مطالعه، در قسمت راهنمای خود، یک روش مأخذنویسی خاص را برای استنادات ارائه داده بودند و شش عنوان (۱۱/۵ درصد) از آنها فاقد این شیوه مأخذنویسی بوده اند. تمام نشریاتی که روش مأخذنویسی برای استناد به منابع مقالات، ارائه کرده اند، از شیوه ی منبع نویسی و نکور، با اندکی تغییر، استفاده نموده اند.

از آنجا که بررسی تمام معیارهای پذیرش مجلات در پایگاههای استنادی مورد نظر، خارج از حیطه و ظرفیت یک مقاله می باشد لذا این مطالعه بر آن است تا مطابقت استنادات مجلات حوزه پزشکی ایرانی که در هیچ یک از سه پایگاه استنادی «وب آو ساینس»، «پاب مد» و «اسکوپوس» نمایه نشده اند را با معیارهای پذیرش مجلات در حوزه استنادات در این سه پایگاه بررسی نماید تا مشکلات و کاستی های نشریات مورد بررسی در این حوزه را مشخص نماید. نتایج حاصل از این مطالعه می تواند کمک کند تا نشریات مورد نظر با آگاهی از نواقص و کاستی های خود در حوزه ی استنادات، سعی در رفع آنها نموده و یکی از موانع و موارد مهم را در مسیر نمایه شدن در پایگاههای معتبر بین المللی، مرتفع نمایند.

روش بررسی

این مطالعه از نوع توصیفی است و به روش ارزیابانه انجام شده است. جامعه آماری شماره آخر تعداد ۵۲ عنوان مجله ی انگلیسی زبان حوزه ی پزشکی ایران است که در پایگاه های اطلاعاتی «وب آو ساینس»، «پاب مد» و «اسکوپوس» نمایه نشده اند تا پایان سال ۲۰۱۴ و تعداد ۴۶۵ عنوان مقاله مندرج در این شماره از آنها به علاوه استنادات (مأخذ) مربوط به این مقالات به تعداد ۱۱۲۳۵ مورد. لازم به توضیح است که این مطالعه در پایان سال ۲۰۱۴ انجام شده و علت انتخاب شماره آخر نشریات، این بوده که معمولاً جدیدترین شماره از مجلات، سیاست های جاری نشریه را منعکس می کنند. در پژوهش حاضر، نمونه گیری انجام نشده و تمامی نشریات و مقالات و استنادات مربوط به آنها بررسی گردیده اند و تعداد جامعه با تعداد نمونه برابر است. برای گردآوری داده ها، چک لیست محقق ساخته که روایی آن توسط اعضای هیئت علمی تایید شده بود مورد استفاده قرار گرفت. بخش اول چک لیست، به اطلاعات کلی نشریه، شامل عنوان، سال، جلد و شماره مورد بررسی، فاصله انتشار، ناشر، آدرس اینترنتی، ایمیل و زمینه موضوعی مجله، اختصاص یافت. از جمله موارد بررسی

جدول ۱: توزیع فراوانی میانگین تعداد استنادات مقالات در مجلات مورد مطالعه

میانگین تعداد استنادات مقالات	تعداد مجله	درصد
۱۴-۱۰/۹	۲	۳/۹
۱۹-۱۵/۹	۹	۱۷/۳
۲۴-۲۰/۹	۱۴	۲۶/۹
۲۹-۲۵/۹	۱۷	۳۲/۷
۳۴-۳۰/۹	۹	۱۷/۳

۱/۹	۱	۳۹-۳۵/۹
۱۰۰	۵۲	جمع
	۱۳	کمترین مقدار
	۳۸/۸	بیشترین مقدار
	۲۵/۳	میانگین
	۵/۳	انحراف معیار

جدول ۱ متوسط تعداد استنادات را در شماره آخر نشریات مورد بررسی، نشان داده است. لازم به توضیح است که میانگین تعداد استنادات در مقالات شماره آخر نشریات مورد بررسی، ۲۶/۶ درصد بوده است.

جدول ۲: توزیع فراوانی درصد رعایت روش مأخذ نویسی مربوطه در مقالات شماره آخر مجلات مورد مطالعه

درصد رعایت روش مأخذ نویسی در مقالات	تعداد مقاله	درصد
۰	۹	۲/۲
۲۴-۱/۹	۸	۱/۹
۴۹-۲۵/۹	۱۳	۳/۱
۷۴-۵۰/۹	۲۵	۶/۱
۹۹-۷۵/۹	۱۹۲	۴۶/۵
۱۰۰	۱۶۶	۴۰/۲
جمع	۴۱۳	۱۰۰
میانگین	۱۲/۴	
انحراف معیار	۲۰	

جدول ۳: توزیع فراوانی میانگین درصد رعایت روش مأخذ نویسی مربوطه در شماره آخر مجلات مورد مطالعه

میانگین درصد رعایت روش مأخذ نویسی در مجلات	تعداد مجلات	درصد
۴۹-۴۰/۹	۲	۴/۳
۵۹-۵۰/۹	۱	۲/۲
۶۹-۶۰/۹	۱	۲/۲
۷۹-۷۰/۹	۴	۸/۷
۸۹-۸۰/۹	۱۰	۲۱/۷
۹۹-۹۰/۹	۲۴	۵۲/۲
۱۰۰	۴	۸/۷
جمع	۴۶	۱۰۰
کمترین مقدار	۴۶/۶	
بیشترین مقدار	۱۰۰	
میانگین	۱۲	
انحراف معیار	۱۲/۷	

همان گونه که پیش تر اشاره شد، ۴۶ عنوان از ۵۲ عنوان نشریه مورد بررسی، از یک روش مأخذ نویسی برای نوشتن استنادات مقالات استفاده می کردند. جدول ۲ مقالات شماره آخر این ۴۶ عنوان نشریه را از لحاظ میزان رعایت روش مأخذ نویسی مربوطه، مورد بررسی قرار

رعایت روش مأخذنویسی مربوطه را در مجلات مورد بررسی نشان داده و مشخص کرده است که در چهار عنوان (۸/۷ درصد) از نشریات مورد بررسی، تمام استنادات مقالات، مطابق با روش مأخذ نویسی توصیه شده در مجله بودند.

داده است که بر اساس اطلاعات حاصل از این جدول در ۱۶۶ عنوان (۴۰/۲ درصد) از مقالات مجلاتی که دارای روش مأخذ نویسی بودند، تمام استنادات مقاله، مطابق با شیوه مأخذ نویسی توصیه شده در مجله مورد نظر، تهیه شده‌اند. جدول ۳ نیز توزیع فراوانی میانگین درصد

جدول ۴: توزیع فراوانی میانگین درصد خوداستنادی به نویسنده ی مقاله و درصد خوداستنادی به مقالات مجله، در مجلات مورد مطالعه

مقالات مجله مورد بررسی		نویسنده مقاله		خود استنادی به
درصد	تعداد مجله	درصد	تعداد مجله	میانگین درصد خوداستنادی
۵۱/۹	۲۷	۵/۸	۳	۰
۳۴/۶	۱۸	۲۸/۸	۱۵	۰/۱-۱/۹
۳/۹	۲	۲۳/۱	۱۲	۳-۲/۹
۱/۹	۱	۲۵	۱۳	۵-۴/۹
۳/۹	۲	۹/۶	۵	۷-۶/۹
۱/۹	۱	۱/۹	۱	۹-۸/۹
۰	۰	۵/۸	۳	۱۱-۱۰/۹
۱/۹	۱	۰	۰	بیش از ۱۲
۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۵۲	جمع
	۰		۰	کمترین مقدار
	۱۷		۱۱/۵	بیشترین مقدار
	۱/۲		۳/۶	میانگین
	۲/۹		۲/۸	انحراف معیار

این است که در بیش از نیمی از مجلات مورد بررسی، هیچ استنادی به مقالات مجله مورد مطالعه انجام نشده است.

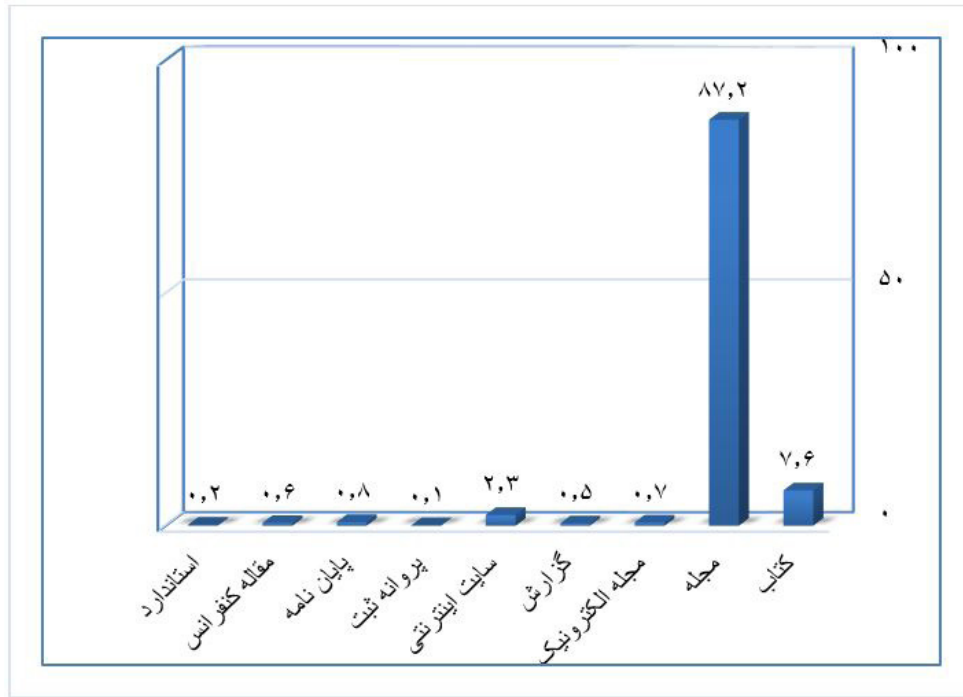
جدول ۴، میانگین خوداستنادی به نویسنده مقاله و مقالات مجله مورد بررسی را در مجلات مورد بررسی، نشان می دهد و حاکی از

جدول ۵: توزیع فراوانی میانگین درصد استنادات ذکر شده در مقالات بر مبنای سال انجام و قبل از انجام مطالعه در مجلات مورد مطالعه

سال انجام مطالعه		۲ سال قبل از انجام مطالعه		بیش از ۲ سال قبل از انجام مطالعه		زمان استناد
درصد	تعداد مجله	درصد	تعداد مجله	درصد	تعداد مجله	میانگین درصد استنادات
۲۳/۱	۱۲	۰	۰	۰	۰	۰
۷۳/۱	۳۸	۲۵	۱۳	۰	۰	۰/۱-۹/۹
۳/۸	۲	۷۱/۲	۳۷	۰	۰	۲۴-۱۰/۹
۰	۰	۳/۸	۲	۰	۰	۴۹-۲۵/۹
۷/۷	۴	۰	۰	۰	۰	۷۴-۵۰/۹
۷۵	۳۹	۰	۰	۰	۰	۸۹-۷۵/۹
۱۷/۳	۹	۰	۰	۰	۰	۹۹-۹۰/۹
۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۵۲	جمع
	۶۶/۲		۲/۵		۰	کمترین مقدار
	۹۷/۵		۲۷/۷		۲۳/۸	بیشترین مقدار
	۸۴/۶		۱۲/۷		۲/۹	میانگین
	۶/۶		۵		۳/۹	انحراف معیار

دو سال قبل از انجام مطالعه، بیش از ۵۰ درصد بوده است.

در مورد زمان استنادات، جدول ۵، حاکی از این است که در تمام مجلات مورد بررسی، میانگین درصد استنادات مربوط به بیش از

نمودار ۱: توزیع فراوانی نوع منابع استناد شده در مقالات شماره آخر مجلات مورد مطالعه

درصد مجلات مورد بررسی، دارای روش مأخذنویسی بین المللی بودند اما روش توصیه شده، در حدود ۸۰ درصد از مقالات مجلات دارای این شیوه، رعایت نشده بود (۱۰). در مطالعه Ruiz-Pérez و دیگران، بیش از ۸۰ درصد از مجلات مورد بررسی، مطابق با استانداردهای ارایه شده برای استنادات، عمل نموده بودند (۱۲). همان طور که ملاحظه می شود در مقایسه با نمونه ایرانی ارایه شده، در پژوهش حاضر، هم تعداد مجلات دارای شیوه مأخذنویسی و هم میزان رعایت این شیوه مأخذنویسی در استنادات ارایه شده در مقالات، رشد و بهبود قابل ملاحظه ای داشته است. این مسئله بیانگر آن است که اگر این شیوه های مأخذنویسی ارایه شده در مجلات، منطبق با استانداردهای جهانی و معتبر تهیه شوند، با توجه به درصد رعایت آنها در مقالات، می توان گام بزرگی در جهت ارتقا و استانداردسازی استنادات مجلات مورد بررسی برداشت.

یافته ها در مورد میزان خوداستنادی مقالات مجلات مورد بررسی، نشان داد که در مجموع، نرخ خوداستنادی بسیار پایین بوده و به طور خاص، خوداستنادی به مقالات نگاشته شده در مجله، پایین تر از خوداستنادی به مقالات نویسنده بود. در پژوهش رزمگیر نیز میزان خوداستنادی بسیار پایین بوده و همانند پژوهش حاضر، نرخ خوداستنادی به مقالات، پایین تر از خوداستنادی به نویسنده بود. رزمگیر، علت میزان پایین خوداستنادی را در مجلات ایرانی، عدم

انواع منابع استناد شده به عنوان راهنما برای بخش های مهم پژوهش بوده و علاوه بر این خواننده را به آثار مشابه و مرتبط با پژوهش مورد مطالعه، ارجاع می دهند. نمودار ۱، میزان استناد به انواع مختلف منابع در مقالات مجلات مورد مطالعه را بررسی نموده است. نمودار ۱ نشان می دهد که بیشترین منابع استناد شده در مقالات مورد بررسی، نشریات می باشند. براساس نتایج بدست آمده از بررسی استنادات مقالات شماره آخر مجلات مورد بررسی، از مجموع ۱۱۲۳۵ استناد، به ترتیب ۹۷۹۸ استناد مربوط به مجلات، ۸۵۱ مورد کتاب، ۲۵۶ مورد سایت های اینترنتی، ۹۳ استناد مربوط به پایان نامه ها، ۸۵ استناد مربوط به مجلات الکترونیکی، ۶۵ استناد متعلق به مقالات کنفرانس ها، ۵۲ مورد گزارش، ۲۴ مورد استانداردها و ۱۱ مورد پروانه های ثبت اختراع بودند.

بحث

استانداها از مهم ترین بخش های آثار پژوهشی به شمار می روند و بیانگر سیر پژوهش و رفتار اطلاع یابی پژوهشگر می باشند. براساس یافته های حاصل از این مطالعه، حدود ۹۰ درصد از مجلات مورد بررسی، از یک روش مأخذنویسی برای نوشتن استنادات، استفاده نموده اند و میزان رعایت این روش مأخذنویسی در مجلات مربوط نیز از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده است. در پژوهش رزمگیر بیش از ۷۰

رعایت این قواعد و محدود نمودن میزان خوداستنادی در مقالات، حداقل استانداردها را رعایت نموده اند و می توان گفت که در مقایسه با نمونه های مشابه در سال های گذشته، در موارد نامبرده، پیشرفت هایی حاصل کرده اند. اما از آنجا که استنادات ارایه شده در مقالات مجلات، از مهمترین بخش ها بوده و باید به طور صحیح نمایش داده شوند و از آنجا که استنادات، بیانگر عمق پژوهش انجام شده و معرف نمونه های پیشین مورد استفاده در مطالعات هستند، درستی و استاندارد بودن آنها از حساسیت و اهمیت بالایی برخوردار بوده و از مهمترین موارد بررسی در پایگاه های استنادی نامبرده می باشند. بنابراین براساس نتایج حاصل از این پژوهش، نشریات مورد بررسی برای ارتقا و بهبود در زمینه ی استانداردها می باید روش های مآخذنویسی معتبری را به صورت شفاف ارایه دهند و این قواعد به صورت کامل توسط نویسندگان مقالات، رعایت و به کار گرفته شود، همچنین استنادات و مآخذ مورد استفاده باید جدیدتر و مربوط به سال انجام مطالعه و یا سال های نزدیک به انجام مطالعه باشند. در این راستا توجه مسئولان و داوران نشریات در بررسی به موقع و کوتاه نمودن فاصله زمانی بین دریافت تا انتشار مقالات، می تواند بسیار مهم باشد. همچنین در استناد به انواع مختلف منابع، باید تعادل نسبی، رعایت شود. روش مآخذنویسی و نکور که در بیشتر نشریات، تاحدودی ارایه شده است، از معتبرترین روش های مآخذنویسی است که در سطح جهان استفاده می شود؛ اما توضیحات شفاف و ارایه راهنمای دقیق در مورد این روش مآخذنویسی برای نویسندگان و نیز بررسی کامل مآخذ ثبت شده از طرف نویسندگان، توسط داوران نشریات، می تواند موجب رعایت بهتر و صحیح تر این شیوه مآخذنویسی شده و در نتیجه امتیاز مثبتی برای مجلات مورد بررسی، به دنبال داشته باشد. مدیریت، هیأت ویراستاری و کمیته اجرایی نشریات، می توانند برنامه هایی در راستای رعایت بیشتر موارد ذکر شده تدوین نمایند، همچنین تخصیص بودجه مناسب، ایجاد امکانات لازم و آموزش از طرف نهادهای مسئول از جمله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله راهکارهای پیشنهادی در زمینه ارتقا و بهبود نشریات مورد بررسی، با هدف نمایه شدن در پایگاههای معتبر جهانی است. در پایان باید گفت که با وجود حساسیت و اهمیت بسیار بالای استنادات، نباید فراموش کرد که استانداردسازی استنادات، تنها گام کوچکی در جهت استانداردسازی نشریات، با هدف نمایه کردن آنها در پایگاههای استنادی معتبر جهانی است.

تشریح و قدردانی

این مقاله بخشی از پایان نامه با عنوان «ارزیابی مطابقت مجلات

فعالیت تخصصی محققان و همچنین مجلات، بیان کرده است (۱۰). در پژوهش عبدخدا و نوروزی، میانگین نرخ خوداستنادی در مجلات مورد بررسی براساس ارزش متیو بالا بوده و در طول دوره ی مورد مطالعه، نرخ صعودی داشته است (۱۱). همچنین در پژوهش Ram و دیگران، میزان خوداستنادی در مجلات مورد بررسی، بالا بوده و از وضعیت مطلوبی برخوردار نبودند (۱۶). Misak و Kovacic، میانگین نرخ خود استنادی را بین سه تا ۳۶ درصد برآورد کرده اند (۱۷) و میانگین نرخ خوداستنادی در پایگاه «وب آو ساینس»، مساوی یا کوچکتر از ۲۰ درصد بیان شده است (۱۸). مرتبط ترین نمونه با پژوهش حاضر، پژوهش رزمگیر است که میانگین خوداستنادی را در طول یک سال بررسی نموده است و با توجه به یافته ها، میانگین نرخ خوداستنادی ها در پژوهش حاضر، رشد کرده است، اما همچنان این میزان، پایین بوده و در مجموع میانگین خوداستنادی در مجلات مورد بررسی، پایین بوده که مغایرتی با معیارهای پایگاههای نامبرده ندارد.

در مورد تاریخ استنادات ذکر شده در مقالات، یافته ها نشان داد که میانگین ۹۰ درصد از استنادات، قدیمی و مربوط به بیش از دو سال قبل از انجام مطالعه بوده است که همانند مطالعات پیشین، همچنان سیر صعودی خود را به سالهای قدیمی، حفظ کرده است. عدم انتشار به موقع مقالات می تواند یکی از علت های سیر صعودی استنادات به سالهای قدیمی باشد، زیرا بررسی فاصله زمانی بین دریافت تا پذیرش مقالات در مجلات مورد بررسی در این پژوهش، نشان داد که متوسط فاصله زمانی بین دریافت تا انتشار مقالات، بیش از ۶/۵ ماه بوده است و این زمان طولانی، می تواند موجب قدیمی شدن مطالعات و مآخذ استناد شده در آنها شود.

بخش دیگری از یافته ها مربوط به نوع منابع استناد شده در مقالات چاپ شده در مجلات مورد بررسی بود که مجلات با حدود ۹۰ درصد، بیشترین منابع استناد شده در نشریات مورد بررسی بودند. مقایسه ی این بخش از پژوهش نیز با مطالعات پیشین، بیانگر نتایج مشابهی با گذشته است و مجلات، همواره بیشترین تعداد منابع استناد شده را به خود اختصاص داده اند. باتوجه به اینکه انواع مختلف منابع، در مطالعات انجام شده مورد کم توجهی قرار گرفته اند، نیاز به ایجاد تعادل نسبی در استفاده از منابع، از طریق ارایه خط مشی ها و قواعد مشخص از طرف نشریات، احساس می شود.

نتیجه گیری

در مجموع، نتایج حاصل از این پژوهش، نشان می دهد که نشریات مورد بررسی در مواردی چون داشتن قواعد مربوط به مآخذنویسی و

۱۳۹۴ می باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی ایران اجرا شده است. پژوهشگران از کلیه کسانی که در انجام این پژوهش، همکاری نموده اند تشکر و قدردانی می نمایند.

انگلیسی زبان حوزه پزشکی ایران، با معیارهای عینی پذیرش مجلات، در پایگاه‌های اطلاعاتی «وب آو ساینس»، «پاب مد» و «اسکوپوس» در مقطع کارشناسی ارشد به شماره ثبت ۲۰۸۶۹ در سال

منابع

1. Abdekhoda H. A comparative study of Iranian journals covering in the world selected databases between 2005 - 2009 [Thesis in Persian]. Tehran: Tehran University of Medical Sciences, Faculty of Allied Medical Sciences; 2010.
2. Cronin B & Meho LI. The shifting balance of intellectual trade in information studies. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 2008; 59(4): 551-64.
3. Farchaus Stein K. Thomson Reuters indexing of Japna: An important milestone for our journal. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association* 2015; 21(4): 231-2.
4. Hawn Kim K. Suggestion to include "journal of exercise rehabilitation" in Scopus. *Journal of Exercise Rehabilitation* 2016; 12(3): 133.
5. Powell KR & Peterson SR. Coverage and quality: A comparison of web of science and scopus databases for reporting faculty nursing publication metrics. *Nursing Outlook* 2017; 65(5): 572-8.
6. Khan Chamani J. Steps of indexing the publications on isi scientific information database. *Rahyaft* 2005; 35(1): 60-5 [Article in Persian].
7. Saburi A. Standardization of scientific journals and isi journal evaluation criteria. *Rahyaft* 2003; 29(1): 83-8 [Article in Persian].
8. LISNA. Iran ranks first in science production in it's area at Scopus database. Available at: <http://www.lisna.ir/main/18013>. 2015.
9. Saburi A. Check the quality of science: Discredited publications. *Science Cultivation Journal* 2012; 3(1): 33-42 [Article in Persian].
10. Razmgir M. Study of the structure of english-language medical in print journals in terms of the selection criteria for getting indexed in isi database [Thesis in Persian]. Tehran: Iran University of Medical Sciences, Faculty of Health Management and Information Sciences; 2007.
11. Abdekhoda H & Noruzi A. Evaluation of self-citation of Iranian scientific medical journals indexed in scopus citation index. *Health Information Management* 2011; 8(5): 639-48 [Article in Persian].
12. Ruiz-Pérez R, Delgado López-Cózar E & Jiménez-Contreras E. The institute for scientific information journal selection criteria. Its application to archivos de la sociedad española de oftalmología. *Archsoc ESP Oftalmol* 2006; 81(5): 245-68.
13. Roales Nieto J & O'Neill B. A comparative study of journals quality based on web of science, scopus and google scholar: A case study. *International Journal of Psychology & Psychological Therapy* 2012; 12(2): 453-79.
14. Testa J. Journal selection process. Available at: <https://clarivate.com/essays/journal-selection-process>. 2017.
15. Elsevier. Content policy and selection. Available at: <https://www.elsevier.com/solutions/scopus/content/content-policy-and-selection>. 2017.
16. Ram S, Kataria S & Ahmad S. An assessment of the visibility of Indian journals in social science citation index-journal citation report. *Journal of Information Management* 2014; 1(1): 1-17.
17. Kovacic N & Misak A. Author self-citation in medical literature. *Canadian Medical Association Journal* 2004; 170(13): 1929-30.
18. Ghane M. Correlation between self-citation and impact factor in persian journal citation report's medical journals. *Health Information Management* 2009; 6(1): 53-64 [Article in Persian].

Conformity Assessment of Citations in English-Language Medical Journals of Iran with the Citation Criteria in Web of Science, PubMed and Scopus Databases

Sedghi Shahram¹ (Ph.D.) – Ghaffari Heshajin Somayeh² (M.S.)

¹ Associate Professor, Medical Librarianship and Information Sciences Department, School of Health Management and Information Sciences, Health Management and Economics Research Center, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Master of Science in Medical Librarianship & Information Sciences, School of Health Management and Information Sciences, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Abstract

Received: Dec 2016

Accepted: Apr 2017

Background and Aim: Indexing a country's scientific journals in international citation databases can lead to the promotion of its academic status and its participation in global knowledge production. This study aimed to assess the conformity of Iranian English-language medical journals' citations with the objective criteria of journals in the selected databases.

Materials and Methods: This was a descriptive, evaluative research. The study population included 52 Iranian English-language medical journals that are not indexed in Web of Science, PubMed and Scopus databases and 465 articles in these issues, and about 11235 citations to the articles. The data have been collected by a checklist. For data analysis, Excel software was used.

Results: Some 88.5 percent of journals had a style for writing references; a style that has been observed by most of them. The rate of self-citation was low. Only 2.9 percent of citations were done in the year this study was performed. Journals with 87.2 percent had received the highest number of citations. The old citation time and the imbalance in the types of cited resources were the most important reasons of the weakness of the studied journals and of their not being indexed in the mentioned databases.

Conclusion: Providing valid styles for writing references and controlling the citations accurately should be put on the agenda of journals. The time of references must be newer, and there should be a relative balance in the types of referenced sources.

Keywords: Web of Science, Scopus, Database, Citations, Journals, Iran

* Corresponding Author:

Ghaffari Heshajin S;

Email:

sghaffari9191@gmail.com